

**INSTITUT
EKONOMSKIH
NAUKA**

Prof. Tomislav POPOVIĆ

**OSNOVE TRANZICIJE
I PROGRAM
PRIVATIZACIJE**

(Slučaj Jugoslavije)

BEOGRAD 1996.

**OSNOVE TRANZICIJE
I PROGRAM
PRIVATIZACIJE
(SLUČAJ JUGOSLAVIJE)**

Prof. Tomislav Popović

Beograd, 1996.

Izdavač

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA, BEOGRAD
Beograd, Zmaj Jovina 12
Tel.: (011) 622-357, Faks: (011) 181-471

Za izdavača

Generalni direktor
Prof. Tomislav Popović

Recenzenti:

Prof. Milutin Lalić
Prof. Miodrag Zec

Tehnički urednik

Ing. Borivoje Ušćumlić

Kompjuterska obrada:

Zorica Božić
Nikola Vujanić

Dizajn korica

Zorica Kijevčanin-Milošević

Štampa

“Prometej”, Beograd

ISBN 86-80315-28-1

SADRŽAJ

PREDGOVOR	vii
-----------------	-----

I

POLAZNE KOORDINATE PRISTUPA TRANZICIJI I PRIVATIZACIJI - slučaj Jugoslavije.....	1
---	----------

II

REALNOSTI I IZAZOVI NOVOG MEĐUNARODNOG OKRUŽENJA (PORETKA) - parametri nove razvojne politke Jugoslavije	8
1. Umesto uvoda: ka "novom" - novom međunarodnom poretku	8
2. Najznačajnije promene u međunarodnom okruženju koje čine totalitet "novog" - novog svetskog poretka.....	10
3. Promene u međunarodnom razvojnom ambijentu - uticaji novih tehnologija	11
4. Neke bitne odrednice "novog" - novog svetskog poretka - relevantni parametri za definisanje nove razvojne strategije	12
5. Šta je u okviru "novog" - novog međunarodnog poretka mogući strateški interes Jugoslavije prema Evropskoj uniji	15
6. Elementi razvojne politike primereni međunarodnom i evropskom okruženju	16

III

POJMOVNO ODREĐENJE TRANZICIJE PRIVREDE I PRIVATIZACIJE U SKLOPU SAVREMENE SVETSKJE PRIVREDE	20
1. Smisao, nosioci i osnovni sadržaji tranzicije u svetu - osnovni smisao megatranzicije	20
2. Evropski program tranzicije - osnovni smisao evrotranzicije	25

IV

MODEL NACIONALNOG PROGRAMA TRANZICIJE KOJI JE KOMPATIBILAN SA SAVREMENIM MEĐUNARODNIM OKRUŽENJEM - značaj i uloga privatizacije	26
1. Procesi tranzicije na nacionalnoj ravni - tzv. zemlje u tranziciji.....	26
2. Privatizacija - ključna instrumentalna i ciljna varijabla nacionalnih programa tranzicije	30
3. Modelski prikaz nacionalnog programa tranzicije	30

4. Determinante kapaciteta nacionalnih privreda za aktivne strukturne promene i prilagođavanja međunarodnom okruženju (koeficijent sklonosti i sposobnosti za tranziciju - KSST)	33
4.1. Činioci odstupanja od standardne determinisanosti nacionalnog tranzicionog procesa	33
4.2. Determinante i komponente sklonosti i sposobnosti za tranziciju	34
4.3. Relativni značaj i uticaj determinanti sklonosti i sposobnosti za tranziciju u slučaju Jugoslavije	37
4.4. Merenje relativnog značaja-uticaja determinanti tranzicije (slučaj Jugoslavije)	44
4.5. Formule za izračunavanje indeksa sposobnosti i sklonosti za tranziciju - pojedinačno za svaku od determinanti i zbirno (konceptualna osnova)	45
V	
DOMAĆI ČINIOCI I OKVIRI PRIVATIZACIJE	50
1. Interesno i doktrinarno određenje prema privatizaciji	50
2. Vrednosno određenje prema privatizaciji: politička volja - da ili ne?	53
VI	
ZAŠTO JE POTREBNO UKIDANJE DRUŠTVENE SVOJINE (KAO NESVOJINE)	58
1. Društvena svojina ima nesvojinska obeležja	58
2. Društvena svojina je neefikasna i neintegrativna.....	59
3. Svojinsko uređenje naših preduzeća mora biti prilagođeno svojinskim, organizacionim i upravljačkim standardima međunarodnog okruženja	64
4. Najvažnije stabilizacione, socijalne i razvojne potrebe i funkcije koje društvena svojina nije u stanju da zadovolji.....	67
VII	
MODEL PRIVATIZACIJE U JUGOSLAVIJI ZA PRELAZNO RAZDOBLJE - u periodu do tri godine od usvajanja programa privatizacije	68
1. Premise koje opredeljuju osnovne ciljne funkcije, okvire i model prve faze privatizacija.....	68
2. Neophodne komplementarne pretpostavke ostvarivanja prve faze programa privatizacije - izgradnja i dogradnja tranzicionog okruženja privatizacije	70
3. Smisao, komponente i nosioci ponderacione šeme programa transformacije društveno-državne svojine u njene osnovne	

društvene funkcije (socijalne, stabilizacione i razvojno-strukturne) - interesno dekomponovanje društvene svojine	72
4. Operativni reprezentanti svojinskih i upravljačkih prava - nosioci određenih društvenih funkcija	74

VIII

ŠEMA PONDERACIJE SVOJINSKE STRUKTURE TOKOM PRELAZNOG RAZDOBLJA	75
1. Šema ponderisane strukture svojinskih i upravljačkih prava, u prvoj aproksimaciji, za period do šest meseci	76
2. Šema ponderisane strukture svojinskih i upravljačkih prava, u drugoj aproksimaciji, za period nakon isteka šest meseci do tri godine od početka primene programa privatizacije	77

IX

OPERATIVNO, CILJNO I FUNKCIONALNO POJAŠNJENJE PROGRAMA PRIVATIZACIJE U JUGOSLAVIJI	79
1. Dopunski uslovi i razjašnjenja	79
2. Ciljevi i funkcionalna obeležja projekta-modela transformacije svojine	80

PRILOG I

ILUSTRATIVNA LISTA nekih od stavova i argumenata autora koji imaju rezervisan ili negativan stav prema tranziciji	83
--	-----------

PRILOG II

ZAKONI O PRIVATIZACIJI: ZAKON SR JUGOSLAVIJE, ZAKONI REPUBLIKE SRBIJE I REPUBLIKE CRNE GORE (selektivni izvodi) ..	89
1. SR Jugoslavija	
Zakon o osnovama promene vlasništva društvenog kapitala	89
2. Republika Srbija	
Zakon o uslovima i postupku pretvaranja društvene svojine u druge oblike svojine	92
3. Republika Crna Gora	
Zakon o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji Crne Gore	99
4. Republika Crna Gora	
Zakon o privatizaciji privrede	103

PRILOG III

PROJEKTI PRIVATIZACIJE EKSPERTSKIH TIMOVA I EKSPERATA . 106

1. Narodna banka Jugoslavije Projekat privatizacije sadržan u Izveštaju Radne grupe (40) pri Narodnoj banci Jugoslavije usvojen 12. maja 1996. pod nazivom: Demokratizacija svojinskih odnosa na liniji privatizacije	106
2. Dr Dragan Ćurić i Dr Miodrag Zec Svojinska transformacija: Model Ekonomskog instituta	110
3. Dr Radoman Božić Model privatizacije	112

PRILOG IV

**PROJEKTI PRIVATIZACIJE POLITIČKIH STRANAKA
(selektivni izvodi) .....**

1. Model privatizacije Demokratske stranke	115
Predlog Zakona o privatizaciji	115
2. Model vlasničke transformacije Demokratske stranke Srbije (DSS)	117
3. Srpski pokret obnove-Ekonomski savet Privatizacija u Srbiji	119

PRILOG V

PROJEKTI PRIVATIZACIJE PRIVREDNIH ASOCIJACIJA .....

Unija poslodavaca Srbije PROJEKAT PRIVATIZACIJE U SRBIJI Osnov moderne tržišne privrede	121
1. Alternativa privatizacije zasnovana na kombinaciji besplatne podele i prodaje društvenog kapitala	121
1.1. Nužnost prilagođavanja i kombinovanog pristupa u strategiji privatizacije	121
1.2. Načela	122
1.3. Mala privatizacija	122
1.4. Velika privatizacija	123

PRILOG VI

STATISTIČKI PRILOG RELEVANTNIH POKAZATELJA .....

PREDGOVOR

Novija iskustva u pogledu tranzicije u Evropi ukazuju na neodrživost suženog shvatanja tranzicije kao procesa prelaska nacionalnih ekonomija sa centralno-planskog na tržišni sistem privređivanja, uz privatizaciju i izgradnju neophodne tržišne infrastrukture.

Ovaj rad ukazuje na to da je fenomen tranzicije globalni proces, vezan za totalitet promena u međunarodnom okruženju, a pre svega za novi dugoročni megaciklus tehnološki generisanih strukturnih promena i prilagođavanja.

S tim u vezi, u ovom radu razrađen je opšti model nacionalnog programa tranzicije koji obuhvata sadržaj, unutrašnje dinamike i relativne uticaje osam skupina determinanti tranzicije: politička volja, interesi, doktrine, vrednosti, tehnologije, institucije, uključiv svojinu, finansije i kapital i tzv. kanale komunikacije i integracije sa svetom.

Opšti model tranzicije aplicira se i testira, u smislu primenljivosti, uvažavajući specifičnosti za slučaj Jugoslavije. Naime, obuhvaćene su sve važnije performanse i ograničenja, kao kumulativni rezultat uticaja raspada ekonomskog prostora bivše Jugoslavije, raspada važnog dela tržišnog okruženja (SSSR i dr) i međunarodne izolacije zbog sankcija UN, kao i grešaka makroekonomske politike.

Privatizacija se tretira kao ključna instrumentalna i ciljna varijabla tranzicije. Pri tome, ponuđeni program privatizacije zasniva se na principu dekomponovanja i ukidanja društveno-državne svojine kao grupno svojinske kategorije, ugrađivanjem u novouspostavljenu svojinsku strukturu najvažnijih potreba i ključnih agensa stabilizacije, socijalne i razvojne politike.

Uz pretpostavku da postoji neophodni opšti interes, zadovoljavajući kvantum znanja i političke volje, ambicija ovog rada je da pruži prihvatljive analitičke i konceptualne osnove za kreativni dijalog, s jedne strane, u cilju postizanja konsenzusa Jugoslavije sa međunarodnim institucijama i Evropom o putevima i načinu efikasne reintegracije Jugoslavije u međunarodni poredak, preuređenjem prostora u skladu sa međunarodnim kriterijumima i standardima, a sa druge, u cilju postizanja socijalnog, političkog i stručnog konsenzusa veoma fragmentiziranog i osiromašenog društva, artikulisanjem opšte prihvatljivih ciljeva, principa, instrumenata i mehanizama radi definisanja tržišno održive i socijalno podnošljive politike oporavka i strukturnih prilagođavanja.

* * *

Na kraju knjige su prilozi sa tekstovima originalnih izvoda iz projekata i zakona o privatizaciji državnih organa, eksperata i ekspertskih timova, privrednih asocijacija i političkih stranaka. Dati su i širi citati stavova koji u suštini osporavaju koncept tranzicije i privatizacije. Time je pružena prilika domaćim i stranim čitaocima da steknu što potpuniji uvid u pogledu aktuelnih gledanja i zbivanja oko tranzicije i privatizacije u Jugoslaviji.

Koristim priliku da se zahvalim recenzentima knjige, prof. Milutinu Laliću i prof. Miodragu Zecu, na korisnim sugestijama i dragocenim primedbama, naročito oko nekih praktičnih rešenja u vezi formulisanja programa privatizacije.

U ranoj fazi izrade ove studije, naročito kod metodoloških pitanja, korisne konsultacije pružili su prof. Jovan Ranković, dr Milan Kovačević i dr Dragan Kostić.

Pri konačnom oblikovanju teksta, u odeljku pod nazivom: "Model nacionalnog programa tranzicije koji je kompatibilan sa savremenim međunarodnim okruženjem", veoma korisne sugestije i pomoć pružili su dr Slobodan Kotlica, dipl.ing. Ivan T.Popović, Stojan Stamenković i prof. Miladin Kovačević.

Pošto je knjiga rađena u neregularnim uslovima, u trci sa vremenom oko preživljavanja Instituta i istovremene realizacije veoma ambicioznog izdavačkog programa, izražavam toplu zahvalnost saradnicima na tehničkoj obradi teksta Zorici Božić i Nikoli Vujaniću.

Beograd, oktobar 1996.

Tomislav Popović

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA
Beograd, Zmaj Jovina 12
Tel.: (011) 622-357, Faks: (011) 181-471

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

658.003.5(497.11+497.16)

POPOVIJ, Tomislav

Osnove tranzicije i program privatizacije : (slučaj
Jugoslavije) / Tomislav Popović. - Beograd : Institut ekonomskih
nauka, 1996 (Beograd : "Prometej"). - VIII, 134 str. ; 24 cm

Tiraž 500. - Beleške uz tekst.
ISBN 86-80315-28-1

347.23

a) Društvena svojina - Transformacija b) Privatizacija - Jugoslavija
(SR)
ID=49891084

© 1996. Institut ekonomskih nauka

Sva prava su zadržana. Ni jedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovan niti smešten u sistem za pretraživanje ili transmitovan u bilo kom obliku, elektronski, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način, bez prethodne pismene dozvole Instituta ekonomskih nauka.